

Per on comencem? Cos i moviment a l'EBM Collserola

abril 20, 2016

A L'ESCOLA PARTICIPEM EN EL PROJECTE COS I MOVIMENT. HEM DE PENSAR EN PROPOSTES DE DANSA PER A CADASCUN DELS GRUPS... "PER ON COMENCEM?"

Aquesta pregunta, plantejada en una reunió d'equip de l'EBM Collserola, ens dóna el punt de partida d'aquest article, doncs pot resultar una situació comuna en altres escoles, equips i educadores.

El model on s'emmarca el projecte "Cos i Moviment" defineix que les intervencions que duem a terme en els assessoraments estiguin basades en els conceptes d'acompanyament i suport per tal de promoure processos d'autonomia. Així doncs, no treballem amb respostes tancades, solucions concretes o manuals de receptes, sinó que iniciem processos i obrim possibilitats per tal que les educadores trobin les pròpies respostes i el camí a seguir.

Així doncs, davant aquesta pregunta concreta, els vam oferir la possibilitat d'observar el grup d'infants i intentar descobrir quines necessitats ens mostraven a nivell de moviment en qualsevol situació de la vida quotidiana (a l'estança, al pati, a la S.U.M., ...), en quin moment del procés de desenvolupament físic i motriu es trobaven, com era el seu joc, ... i, a partir d'aquí, veure què els podíem oferir des del llenguatge del cos i el moviment.

Cadascuna de les professionals de l'equip educatiu van iniciar aquesta tasca i a continuació descriurem com vam anar definint les propostes en tres dels cinc grups de l'escola:

1. En un dels grups de nens i nens de 2 a 3 anys de l'escola hi ha una part dels infants que mostren una gran necessitat de moviment. Per aquest motiu, la educadora va definir tres grans objectius per a treballar des del cos i el moviment:

-Descarregar energia

-Maximitzar el potencial expressiu dels infants

-Aprendre recursos i/o estratègies per anar fer el canvi de l'activitat al repòs.

A partir d'aquí, vam plantejar una proposta inicial de dansa basada en els **contrastos** de: velocitat (ràpid i lent), ritme (binari i ternari) i dinàmica (moviment i no moviment –estàtues-).

Vam ajudar a seleccionar peces musicals i vam parlar de l'estructura de les sessions. També vam estar valorant la importància de poder estar a prop dels infants a nivell corporal la qual cosa, en un grup de 20, és difícil. Per aquest motiu, vam plantejar la possibilitat de fer les sessions específiques de cos i moviment amb mig grup. La mestra tutora sortiria a la S.U.M. amb mig grup i l'educadora que fa la funció de complementària al centre estaria a l'aula amb els altres 10 infants. Després es faria el canvi.

2. En un dels grups d'un a dos anys, l'objectiu de la educadora era el de "oferir diferents tipus de materials per a què els infants descobreixin altres maneres de relacionar-se entre ells, de gaudir i també per a potenciar un aprenentatge per imitació". Donat que la mestra havia observat que els infants havien iniciat un joc molt ric amb unes nines petites tipus "barriguitas", vam plantejar de fer una proposta inicial de dansa que partís d'aquest **joc de relació** establint dinàmiques d'activitat que promoguessin:

-d'una banda, el joc amb les nines: que els infants ballessin amb les nines a coll, bressolant-les, abraçant-les, jugar a col·locar les nines en determinades posicions i imitar-ne la forma corporal, etc.

-d'altra banda, el joc entre ells i amb la mestra. Els infants d'aquest grup comencen a imitar-se els uns als altres, es busquen i s'agafen per iniciar una dansa conjunta en petits duets,... Vam comentar que, quan es donessin aquestes situacions, les aprofitarem per fer-les evolucionar. De la mateixa manera, pel que fa a la relació amb la mestra, donat que molts d'ells busquen el contacte i la proximitat, vam parlar de com acollir-ho des de la mateixa proposta i se'ns van ocórrer idees tals com quan vinguin a seure a la falda de la mestra fer-los propostes de balanceig, ballar amb ells a coll, agafar-los per les aixelles i fer-los girar, ...

3. En el grup dels lactants, la mestra es va plantejar "facilitar al màxim el moviment lliure i espontani i aprofitar els tres nivells en l'espai", els quals es donen de forma natural en aquest grup de primer any de vida. Podem possibilitar-ho permetent que l'infant pugui estar a terra (no fer ús de la tombona baby relax si no és necessari), en relació a la roba (vestir-los amb peces còmodes i que no els apretin), ...

Però molt especialment, en relació a la nostra mirada vers el potencial expressiu i artístic de cadascun dels nivells (l'infant que gateja, que rodola, que s'arrossega... està dansant!).

En els tres casos, la consigna de la formadora sempre ha estat comuna: aquest és el punt de partida, però anem a intentar de fer un viatge llunyà. Partim d'aquí per fer un llarg recorregut amb els infants.



EL PROCÉS DE CREACIÓ D'UNA COREOGRAFIA A L'ESCOLA BRESSOL

març 7, 2016

Les educadores de l'EBM Camp de l'Arpa es van plantejar un projecte que implicava a tota la comunitat educativa (infants, famílies i equip educatiu): la creació de l'Alke i la Mika, els gegants de l'escola.

Ambdós personatges tenen la seva pròpia història vinculada al barri -per exemple, els seus noms estan contextualitzats a la localització de l'escola, doncs el centre es va construir en un espai on hi havia hagut la fàbrica "Alkemika"- i una música amb lletra per ésser cantada -composició i text creats per pares i mares d'alumnes de l'escola-.

En la motivació de la demanda inicial per participar en el projecte "Cos i Moviment", l'equip ens demanava suport per a la creació d'una dansa col·lectiva que acompanyés el propi ball dels gegants.

Així doncs, en aquest article descriurem el procés de creació d'aquesta coreografia amb l'objectiu d'extreure'n aquells elements que puguin ésser transferits a altres situacions, escoles, etc:

-Primera fase: en la primera trobada, vam plantejar la pregunta "Com us imagineu aquesta dansa?". Per mitjà d'un "brainstorming", les principals idees que van sorgir van ser i que guiarien el treball posterior van ser:

-Que es donés una progressió d'una introducció de tipus

solemne a una dansa grupal i festiva.

-Que hi hagués moments diferenciats:

-un moment inicial amb un balanceig de tothom,

acompanyant els gegants.

-una part central amb els gegants al mig.

-un final amb una dansa de tots.

-Que els veritables protagonistes fossin els propis infants.

A partir d'aquí, vam definir un treball d'investigació: posaríem la música dels gegants en diferents moments de la vida quotidiana a l'escola bressol i en diferents situacions (a l'aula, al pati, ajuntant grups, ...). La tasca de les educadores consistiria en observar aquells moviments que, de forma espontània, anessin sorgint en els nens i nenes. I sempre que tinguessin la oportunitat, filmarien els infants per tal de registrar les seves accions motrius.

En una reunió posterior, vam fer una posada en comú per compartir com els infants dels diferents grups de l'escola s'anaven mostrant des del llenguatge del cos i el moviment, quines danses anaven creant al so de la peça musical –la qual ja els començava a resultar familiar i la reconeixien al so dels primers compassos-, quins eren aquells gests que els nens i nenes anaven repetint, si hi havia moviments comuns en els infants de les diferents edats, I els vam llistar de la següent manera:

-balancejar,

-picar,

-girar,

-saltar,

-moure els dits i les mans,

-buscar un altre infant amb qui agafar-se o fer un petit grup per

ballar.

-*Segona fase*: vam decidir continuar observant i enregistrant els moviments, els gests, els desplaçaments, ... dels infants incorporant un nou element: els cap-grossos (havien estat construïts en els grups de dos a tres anys de l'escola , entre els infants i les educadores).

Algunes novetats que vam observar van ser:

-la molla,

-la torsió,

-els moviments locomotors i en dinàmica per l'espai.

També vam fer una petita anàlisi de l'estructura musical de la peça, la qual va quedar definida de la següent manera:

-Introducció: 8 compassos

-Primera part: 16 compassos

-Segona part: 16 compassos

-*Tercera fase*: l'equip vam “posar-nos a ballar” els moviments dels infants, els vam anar enllaçant i organitzant i en va sorgir una primera proposta de coreografia, la qual va quedar estructurada de la següent manera:

-Introducció: desplaçament per l'espai, acompanyant els gegants, amb el moviment de caminar.

-Primera part: Balanceig, torsió i gir. Últims quatre compassos: quatre grans salts.

-Segona part: Salts i picar sobre diferents parts del cos. Últims quatre compassos: quatre grans salts.

Malgrat la definició de l'estructura, sempre vam valorar que es tractava d'una guia, d'una proposta molt oberta, d'una guia, on l'infant s'hi havia de continuar movent amb llibertat.

-*Quarta fase*: el moment actual i futur. Les educadores aniran introduint la coreografia als infants i anirem valorant quins canvis i modificacions hem d'anar duent a terme. A títol de conclusions, des del Projecte Cos i Moviment, considerem interessant destacar dos aspectes:

1. El fet que aquest procés de creació coreogràfica hagi estat *centrat en els propis infants*. Els moviments naturals, els gests espontanis, les danses improvisades, ... han estat el material de base per a la seqüenciació de moviments de la coreografia.
2. El fet que aquest treball s'hagi donat, principalment, *a l'espai exterior i a l'aire lliure*. I és que, en poques ocasions, hem tingut la oportunitat de participar i observar propostes de dansa al pati de les escoles bressol. I al Camp de l'Arpa ho fan (i molt sovint), possibilitant així la creació d'espais de relació i d'intercanvi entre infants de diferents edats, els quals esdevenen moments molt alegres i festius.



PROJECTE COS I MOVIMENT – ESCOLA BRESSOL MUNICIPAL LES QUATRE TORRES

juny 2, 2015

ESCOLA BRESSOL MUNICIPAL LES QUATRE TORRES: LA INCORPORACIÓ DEL PROJECTE COS I MOVIMENT A LA HISTÒRIA DE L'ESCOLA I LES SEVES DERIVADES

Loris Malaguzzi reflexionava sobre com *"És important l'elecció de projectes que, d'alguna manera, ja formen part de la història i l'experiència de l'escola"*.

L'equip educatiu de Les Quatre Torres va decidir participar en el projecte Cos i Moviment amb l'objectiu d'unir dues inquietuds:

-d'una banda, per avançar en la reflexió que feia temps que duien a terme i que girava a l'entorn de la qüestió: *"què vol dir treballar la dansa i la música a l'escola bressol?"*.

-d'altra banda, com a continuïtat del treball d'investigació de l'equip educatiu respecte *"la llibertat de moviment en l'infant petit"*, el qual havien iniciat anys enrere arrel de les tesis d'Elionor Glodschmith i que posteriorment havien aprofundit amb formació vinculada a conèixer les aportacions d'Emi Pickler i de l'Institut Lóckzy.

El Projecte Cos i Moviment s'ha desenvolupat d'una forma específica a l'escola Les Quatre Torres i n'ha resultat un treball de fons que ha donat lloc a boniques propostes. *"La Dansa dels Peuets" és una d'aquestes propostes, la qual descriu a continuació:*

Dins el període d'adaptació, els grups de caminants del centre van iniciar aquesta petita dansa. Les educadores van escollir la peça musical "Peu, peu, peu", de la Dàmaris Gelabert com a suport d'aquest ritual, el qual realitzaven sempre en el matalàs. Cada infant té un coixí i la seva panera de vímet on hi guarda els mitjons i les sabates.

L'objectiu era acollir a cadascun dels infants amb aquesta proposta, la qual ha esdevingut un moment únic i privilegiat de l'educadora amb cada nen o nena. Mentre sona la cançó i l'educadora també va cantant, l'adult fa petites fregues als peuets de l'infant. En tot moment s'estableix contacte visual, doncs valorem la mirada com un element fonamental en la creació d'aquesta base segura que estem construint entre grans i petits.

Arantxa Coca, en el seu llibre "El creixement emocional del nen", afirma: *"El tacte és un dels sentits més desenvolupats del bebè fins als tres mesos i, per tant, una primeríssima font d'informació sobre l'entorn i un vehicle de transmissió de missatges d'acceptació i d'estima. El contacte físic i les carícies reforcen la vinculació entre mare i fill (...)"*. Per aquest motiu, des del Projecte Cos i Moviment, apostem per promoure propostes relacionades amb el sentit del tacte, sostingudes sempre per la mirada, ja en el període d'adaptació.

Alguns exemples podrien ésser:

-Fregar/ Acaronar el cos o una part. Exemples de propostes:

-Jocs de dits: "Aquest és el pare, aquesta és la mare... ", "Aquest és l'un..." tot fent un petit massatge (també ho podem fer amb crema hidratant).

-Jocs de mans: "Ballmanetes", petit massatge a les mans amb la cançó "Petita la mà", d'Anna Roig, del cd "Massatge amb cançons"

-Petit massatge amb oli d'ametlles als peuetes amb la cançó " Jo tinc dos petits peuetes germans..." amb oli d'ametlles.

-Anar fregant les diferents parts del cos amb la cançó "Peu polidor".

-**Picar** sobre el cos o una part: per exemple, seguint un petit ritme tipus "body percussion", el joc de falda de l'escarabat bum bum", el joc motriu "peu mort" o mà morta".

-**"Passejar"** amb els nostres dits i mans fent "passes d'elefant" (tota la nostra mà sobre l'esquena de l'infant) o fent "passes de formiga" (ditets per sobre l'esquena). Podem associar les propostes a les cançons "l'elefant" i "les petites formiguetes". El mateix amb la cançó "El dit granger", de Laura Carrión i Anna Roig, amb una proposta perquè uns dits juganers es passegin per la cara de la criatura.

-**Pentinar**: per exemple, amb la cançó "Plou i fa sol, les bruixes es pentinen" i fem el moviment de pentinar per sobre l'esquena.

-**Acariciar**: per exemple, amb la cançó "La ploma", de Dàmaris Gelabert, acariciant el nadó amb una ploma o seguint la cançó "Moixaines" de Jaume Barri.

-**Fer pessigolles**: per exemple, amb la cançó de "Pessigolles" de Grimpallunes o amb el joc de falda "Quan vagis a la carnisseria" o "Quan vagis a la peixateria".

-**"Pessigar"** amb el joc de dits "Pessic pessiganya"

-**Dibuixar sobre el cos**. Un conte a la meva esquena: "Voy a cazar un oso", de Helen Oxenbury, joc de falda "Conill conillam", fem rodones amb la música de "pedra, pedreta", ...

-**Fer rodolar** un objecte sobre el cos (una pilota, un cotxe, ...) amb la música de "Roda, roda, moliner" o "La sínia" o una poma seguint el conte "La poma", ...

I altres possibles materials per als **massatges** poden ésser: saquets, esponges, paper de seda arrugat i fet una bola, trossos de mànega,

Bibliografia:

-Badia, M. I Vidal, À. (2007): Tat!. Recull de moixaines, jocs i cançons per a infants. Barcelona: Arola Editors.

-Leboyer, F. (2013): Xantala. Un art tradicional: el massatge dels infants. Barcelona: Altafulla

-Malaguzzi, L. (1996): Malaguzzi i l'Educació Infantil a Reggio Emilia. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat.

-Navarro, M. (1991): Moixaines i jocs de falda. Barcelona: Associació de mestres Rosa Sensat.

EBM SANT MEDIR

abril 8, 2015

Un canvi en el punt de partida: del “Com podem treballar la dansa a l’escola bressol?” al “Com treballem la dansa a l’escola bressol Sant Medir?”

Ja en la primera reunió de treball que vam mantenir amb tot l’equip de l’Escola Bressol Sant Medir, va sorgir el tema del **gran respecte** que mostraven **per la dansa i pels ballarins i ballarines, tan pel que fa al nivell tècnic com al nivell artístic**. Aquesta posició inicial feia plantejar a les educadores tres grans interrogants: “què és la dansa?”, “com entenem la dansa al 0-3?” i “com la podem treballar a l’escola bressol?”.

La manera com l’equip de professionals del projecte “Cos i Moviment” entenem la nostra funció a les escoles bressol no ens permetia donar una resposta única i tancada a aquestes qüestions. Ans al contrari: els retornàriem noves preguntes per tal que cerquessin les pròpies respostes. L’equip de mestres -amb el nostre suport (plantejant nous interrogants, proposant la lectura d’articles, promovent vivències de dansa i moviment, ...), haurien d’anar descobrint la pròpia definició de dansa, la manera d’entendre-la dansa en els primers anys de vida i de quina manera la podien treballar a l’escola bressol.

Donat que el projecte “Cos i Moviment” es vertebrava entorn un cos teòric que volem anar compartint amb els equips educatius dels centres, vam situar les dues premisses bàsiques sobre les quals podíem anar construint un discurs comú:

1. L’èmfasi no està posat ni en els resultats finals ni els aspectes tècnics.

2. **Ens interessen els processos i la dansa com a llenguatge**, de la qual en volem potenciar la naturalitat i l’espontaneïtat.

Un dels objectius de treballar a partir del moviment lliure i espontani del nadó és el de mantenir, fins a edats més avançades, la llibertat del nadó en el terreny del moviment. Els moviments que el nen i la nena petits fan es van ordenant per maduració pròpia i per la influència de determinats models. En el moviment lliure i espontani, l’infant posa en marxa tot allò que ha après i potencia l’expressió del moviment propi.

I amb el focus posat en aquesta llibertat, naturalitat i espontaneïtat del llenguatge del moviment -base compartida pels educadors i educadores de l’equip de Sant Medir-, oferirem possibilitats per promoure, en els nens i nenes de 0 a 3 anys, el desenvolupament de les capacitats expressives i comunicatives a nivell corporal. Alhora, s’afavorirà la interacció amb diferents tipus de materials per tal d’estimular el descobriment de qualitats de moviment diverses, potenciant així la creativitat a les primeres edats.

Els professionals de l’equip de l’escola Sant Medir, recollint la seva experiència, van anar fent aportacions en relació a la manera com promovien la dansa a l’escola, les quals vam concretar de la següent manera:

- convidar respectant l'infant per tal que s'expressi d'acord amb el seu moment evolutiu.
- valorar les intencionalitats.
- motivar a crear el desig de fer moviment.

I aquesta és una manera excel·lent de promoure l'interès dels infants per ballar!.

Però podem anar una mica més enllà en la anàlisi dels processos d'ensenyament-aprenentatge dels infants a l'escola bressol: els nens i nenes de l'etapa d'educació infantil aprenen, molts cops, per imitació d'allò que veuen i viuen al seu voltant.

I, en la dansa, es considera que el model que la mestra ofereix és a un doble nivell: el corporal i de moviment i el d'actitud davant la tasca, tal i com descrivim tot seguit.

D'una banda, amb el seu cos i el seu moviment, la mestra esdevé model i possibilita que els infants puguin incorporar nous moviments i els inspira per crear-ne de nous.

“...Observar i imitar és tan important pels nens i nenes com explorar i crear. No es conceben els primers com a fins, sinó com a mitjans per aconseguir els segons” (Hugas, Àngels: La danza y el lenguaje del cuerpo en la educación infantil, pàg. 57). Davant d'una educadora que dansa, l'infant interioritza la informació que rep i, pel desig de reproduir, projecta a l'exterior segons la pròpia interpretació.

D'altra banda, en el treball amb els infants de 0 a 3 anys, els aspectes actitudinals del mestre són fonamentals: l'entusiasme, les ganes d'investigar i d'aprendre,

El procés de desenvolupament motriu és natural i espontani en l'infant petit, però hi ha altres aspectes de la dansa -els culturals- que requereixen de la transmissió de l'adult. Cal viure la dansa per poder transmetre aquesta vivència. L'actitud de la mestra en una educació de tipus vivencial és d'una gran importància: ha de ser de respecte, de recerca i de goig vers la dansa.

I va passar que, en la segona sessió de treball amb l'equip de mestres de l'escola bressol Sant Medir, es va canviar la formulació de l'interrogant i el treball va girar a l'entorn de la qüestió: “com treballem la dansa a la nostra escola?”.

A partir d'aquí, en el treball del dia a dia amb els infants i en els posteriors assessoraments al centre, anirem avançant en relació als interrogants inicials i a les moltes noves preguntes que, de ben segur, per la curiositat i l'interès mostrats per part de l'equip de professionals del centre en tot aquest procés, aniran sorgint.

Bibliografia:

-Hugas, A. (1996): La danza y el lenguaje del cuerpo en la educación infantil Madrid: Celeste.

El temps de les arts: un temps per la creativitat.

febrer 24, 2015

EBM CAN CARALLEU

El temps de les arts: un temps per la creativitat. Concrecions en relació al llenguatge del cos i el moviment

L'Escola Bressol Can Caralleu té, com un dels eixos vertebradors del seu projecte educatiu, "El temps de les arts": una proposta transversal que ofereix a l'infant de 0 a 3 anys un ventall d'experiències que promouen l'exploració dels diferents llenguatges artístics (la música, la literatura, el teatre, ... i també la dansa). Aquest fou el punt de partida del projecte "Cos i Moviment" al centre i també ha esdevingut el punt de partida d'aquest article, a través del qual hem volgut aprofundir en el concepte de creativitat vinculada al llenguatge del cos i el moviment.

Loris Malaguzzi, pedagog i ideòleg de les escoles de Reggio Emilia, expressava:

"Els nens, privilegiats perquè no s'aferren en excés a les seves idees –que es construeixen i reinventen contínuament- són els més preparats per extreure, descobrir, canviar el punt de vista, enamorar-se de les formes i dels significats que es transformen. Són els estimadors més sensibles dels valors i de les eines de la creativitat".

I continuava el seu discurs en relació a la creativitat:

-la creativitat no s'ha de considerar una facultat mental aïllada, sinó una caracterització de la nostra manera de pensar, conèixer i decidir.

-sembla expressar-se a través de processos cognitius i dimensions afectives i imaginatives profundes, l'aliança dels quals reforça la capacitat de re-estructurar els camps de previsió i aplicació i d'arribar a solucions imprevistes.

En de les propostes de dansa amb els infants de 0 a 3 anys, enteses des del llenguatge artístic del cos i el moviment, acollim, principalment, la creativitat expressiva (la forma més elemental de creativitat segons la classificació de Taylor), caracteritzada per l'espontaneïtat i la llibertat. *"El momento en que se baila (...)* es como un juego maravilloso", diu Jacqueline Robinson. I justament aquests jocs meravellosos són els que podem observar en els moments en què, a l'escola bressol, els nens i les nenes ballen, s'expressen i es comuniquen per mitjà d'aquest llenguatge de la dansa, ja sigui en sessions de dansa estructurades o en moments de la vida quotidiana. Però, com a projecte d'escola, no només podem parar atenció als nens i nenes. "El temps de les arts" necessita de la implicació necessària d'infants i adults. Volem destacar com l'educador/a tindrà un paper clau en aquest procés de promoure experiències per investigar els diferents llenguatges artístics, doncs, com ens explica Loris Malaguzzi:

-la creativitat activa indirectament la seva potència si els adults i els mestres són menys consumidors de ciències o prescripcions pedagògiques i, en canvi, més observadors i intèrprets dels problemes.

-la creativitat pot fer-se més visible si els adults intenten prestar atenció, més que no pas als resultats, als procediments de la ment dels infants en els diferents camps del fer i de l'entendre.

Seguint el pensament d'un altre autor de referència, Donald Winnicott, la creativitat és considerada com una capacitat humana innata i està vinculada a la condició "d'estar viu": la creativitat -íntimament relacionada a la capacitat de jugar- proporciona la sensació subjectiva que la vida mereix ser viscuda.

Quedar-nos aquí seria una opció: donar valor a la creativitat expressiva i pròpia de l'ésser humà on la intervenció de l'educadora hi té un paper fonamental. Però des del projecte "Cos i Moviment" volem donar un pas més queensem promou un salt qualitatiu en aquestes experiències. Justament aquesta condició de creativitat connectada a la vida quotidiana i a l'ésser humà des del seu naixement és la que ens permet estar, a adults i infants, oberts al món i ens convida a nodrir-nos de la "gran creativitat" (terme de Sachachtel). Aquesta "gran creativitat" referida al llenguatge artístic del cos i el moviment la trobarem en:

-el treball dels grans ballarins i ballarines de la història de la dansa i molt especialment de la dansa moderna (Marta Graham, Mary Wigman, Pina Bausch, Merce Cunningham, ...)

-en l'univers de ballarins i coreògrafs contemporanis a nosaltres com Jordi Cortés, Sol Picó, Sònia Gómez, Vero Cendoya, Montse Roig, ... (per citar només alguns exemples de professionals de la dansa que s'han vinculat directament amb el projecte "Cos i Moviment").

Per tots aquests motius, i per tal d'acostar aquestes fonts d'inspiració als equips educatius de les escoles, convidem als educadors i educadores que tenen la finalitat d'acollir el llenguatge del cos i el moviment de l'infant petit per mirar-lo amb uns altres ulls i portar-lo cap a nous destins, a participar de tallers i workshops de dansa, a visionar documentals i pel·lícules, a veure espectacles de dansa, ... i els animem a gaudir d'exposicions d'artistes plàstics, d'un bon llibre, de concerts, d'obres de teatre... , en definitiva, de qualsevol proposta que promogui aquesta connexió amb el món de l'art i la vida.

Bibliografia:

-Arieti, S. (1993): Creatividad. La síntesis mágica. Buenos Aires: Fondo de Cultura Económica.

-Lacruz, J. (2011): Donald Winnicott: Vocabulario Esencial. Zaragoza: Mira Editores.

-Malaguzzi, L. (1996): Malaguzzi i l'Educació Infantil a Reggio Emilia. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat.

-Robinson, J. (1992): El niño y la danza Barcelona: Mirador



EBM EL TIMBAL

juliol 3rd, 2014

Una proposta rítmica i corporal a l'escola bressol: reflexions sobre la relació entre dansa i música

“La educadora agafa el timbal i comença a fer-lo sonar. Primer a poc a poc, després més de pressa, fent canvis de velocitat. Alhora, provocant un joc amb la intensitat, pica ara més fluix, ara més fort. Els infants, tots al seu voltant, segueixen la pulsació rítmica picant de peus a terra”.

En aquest article partirem d'aquesta senzilla vinyeta, la qual fa referència a la proposta que l'educadora d'un dels grups de mitjans de l'escola bressol El Timbal va oferir als infants dins la pròpia estança. A partir d'aquí, reflexionarem i aprofundirem entorn el treball del ritme i entorn les interaccions entre la dansa i la música.

Partirem de la idea que ambdós llenguatges artístics estan íntimament relacionats. Jacqueline Robinson explica, en el seu llibre “El niño y la danza”: *“Sovint, es diu que la música i la dansa són com germanes bessones.(...) Quan escoltem música, no l'escoltem únicament amb les nostres orelles, l'escoltem amb tot el cos (...). De la mateixa manera, quan ballem, fem música amb el nostre cos (...). La música i la dansa tenen el seu origen en el cos, el moviment i la veu (...)”*.

Des del projecte “Cos i Moviment”, però, els considerem dos llenguatges diferents que requereixen de formacions i aprenentatges específics, i en les nostres accions posarem sempre el focus en el llenguatge del cos, el moviment i la dansa.

Malgrat tot, com que a l'escola bressol es donaran moltes situacions en les quals l'infant dansarà amb suport musical, cal mostrar un gran respecte per la música i hi prestar-hi especial atenció des de diferents punts de vista:

1. Oferirem a l'infant un repertori ric i variat de músiques amb les quals pugui ballar, no només música infantil (que també). Seria molt interessant poder oferir a l'infant varietat d'estils musicals i instrumentacions diferents.
2. Vetllarem per la qualitat de les peces musicals que acompanyin les propostes.
3. La música pot sostenir i/o reforçar un moviment. Per aquest motiu no tindrem la música únicament de fons ambiental. Escollirem les peces musicals amb una intencionalitat clara i per a un treball concret.
4. Els instruments de percussió permeten una gran varietat en les intervencions: amb les percussions, es poden crear sense preparació prèvia variacions i matisos rítmics, de velocitat i/o dinàmics. Tal i com es descriu a la vinyeta de l'inici de l'article, drem a terme propostes de treball corporal amb el so d'instruments musicals que farà sonar la mestra o els mateixos infants (pandero, triangle, caixa, ...). Aquestes propostes poden promoure el “grounding” (moviment de picar fort de peus a terra). Aquest moviment d'arrelament permetrà a l'infant sentir el seu cos d'una forma diferent: la vibració que es produeix amb la planta del peu en l'impacte contra el terra va pujant per tot el cos i fa que l'infant el percebi des de la globalitat.

Però no oblidem que **també es pot ballar en silenci** i que, perquè hi hagi ritme (distribució d'un temps donat en intervals regulars), no cal que hi hagi música. Hi ha ritmes que es poden escoltar com el tic-tac d'un rellotge, hi ha ritmes que es poden mirar com el balanceig d'un pèndol, hi ha ritmes que es poden sentir en el propi cos com els batecs del cor i la respiració,

En les activitats de moviment podem ajudar els infants a parar atenció, progressivament, a la tranquil·litat i regularitat dels batecs del cor i la respiració en moments de relaxació o l'agitació dels mateixos quan acabem de dansar.

La natura també està plena d'elements que ens evocuen a aquest concepte de ritme: les fulles que cauen dels arbres a la tardor, les ones del mar que van i vénen de la platja, les formes dels núvols que evolucionen contínuament, les branques dels arbres que el vent agita, les gotes de pluja que cauen,

Acabarem aquest article recollint el paràgraf d'una bonica escena del conte "Visca, Tània!", la qual fa referència a aquest concepte. El fragment diu així:

(...)

"En arribar al rierol, la Tània es va aturar. Volia seure, però la seva óssa ballarina, la Bàrbara, volia ballar.

"Bé, d'acord", va dir la Tània. I van fer uns passos de dos sobre les roques, vora el rierol, i a prop del salt d'aigua, on el rierol aboca l'aigua des del pujol, i a prop del bosc, on les branques canten.

La Bàrbara observava com la Tània ballava sola pel prat al so de la música del vent".

(...)

Bibliografia:

-Robinson, J. (1992): El niño y la danza Barcelona: Mirador

-Ichikawa, S. i Lee Gauch, P.(2002): Visca, Tània i Barcelona: Serres.



EBM LES QUATRE TORRES

maig 25th, 2014

En les propostes de dansa amb el grup de grans, en ocasions, hi ha algun infant que no participa de l'activitat. Què podem fer?

Aquest interrogant té una primera, clara i simple resposta: **RESPECTAR**.

A partir d'aquí, i en primer lloc, analitzarem les situacions per intentar entendre per què alguns infants no acaben de connectar amb la proposta (o així ho sembla).

A un nivell molt general, veiem que es poden donar dues situacions clarament diferents:

-D'una banda, ens podem trobar amb nens i nenes que es situen des de la **observació**. Poden estar en un segon pla, a la zona més perifèrica de l'espai, sovint asseguts, però estan connectats a la dansa amb la mirada (i a vegades, fins i tot, amb un petit moviment). En les propostes de cos i moviment, quan un infant observa, considerem que està participant activament de l'activitat.

Una senzilla vinyeta pot il·lustrar el que estem explicant: una nena del grup dels grans de l'escola bressol es va ubicar asseguda en una cadira i amb el focus vers els companys i la mestra que dansaven a la zona central de la sala. La petita, des aquesta posició, va iniciar també l'execució de moviments.

A vegades, cal donar temps a l'infant perquè se senti segur i amb confiança per començar-se a moure en les sessions.

-D'altra banda, ens podem trobar amb infants (massa sovint nens), que no acaben d'entrar en la proposta.

Un exemple el tenim en una de les sessions de dansa de l'escola quan, mentre la mestra i la majoria d'infants del grup desenvolupaven joc corporal i motriu amb cintes de roba i música, alguns nens corrien amunt i avall pel passadís o feien salts a les espatlles.

Anem a intentar comprendre per què, si mostren interès, necessitat i gaudi pel moviment, no participen de la sessió.

Pensem que un dels motius pot anar vinculat a les **qualitats de moviment** que suggereixen les consignes, els materials i/o la música.

Rudolf Von **Laban**, deixeble de Jacques Dalcroze, fou un dels pioners de la dansa contemporània a Europa i va plasmar totes les seves inquietuds artístiques en l'estudi de la dansa. Laban, persona interessada en el moviment del ballarí i de l'ésser humà, es dedicà a investigar la naturalesa del moviment i va crear de les bases de la dansa educativa moderna. A partir de la combinació de tres elements, el pes, l'espai i el temps, en sorgirien el que, en vocabulari de dansa, anomenem les qualitats de moviment.

En ocasions, les propostes de dansa que oferim als nens i nenes des de l'escola bressol estan relacionades amb el perfil del nostre moviment personal. Tenim les nostres preferències (moviments de tipus ondulat, lligats, continus, ...), la qual cosa és molt legítima, però no podem oblidar les preferències dels petits. Potser podríem intentar aproximar-nos a aquests nens respectant els seus impulsos motrius i oferir-los propostes en les quals hi poguéssin abocar tota la seva energia i força. Alguns dels moviments bàsics descrits per Laban i més connectats al contínuum de la força són: arrossegar, empènyer, retorçar,

De la mateixa manera, a nivell evolutiu i en termes generals, l'infant de 2 a 3 anys comença a mostrar control i domini del propi cos en moviment. És en aquesta edat que els nens i les nenes descobreixen el salt, la tridimensionalitat i expressen un gran interès per desplaçar-se de diferents maneres i a diferents velocitats en el nivell alt. Amb els grans de l'escola bressol, hauríem de poder donar la oportunitat als nens i nenes d'**ampliar el ventall de moviments tan estàtics com dinàmics**.

I és que tant les qualitats de moviment com els diferents moviments locomotors i no locomotors formen part del conjunt d'elements bàsics de la dansa.

Algunes possibles propostes per fer evolucionar les sessions de dansa a l'escola bressol en aquest sentit podrien ésser:

-Explorar el control de l'impuls motriu. Joc de l'STOP!. La música va sonant i ens movem lliurement per l'espai. Quan la música s'atura, ens convertim en una estàtua.

-Dansar diferents tipus de desplaçaments en el nivell alt: saltironejar, córrer, galopar,

-Descobrir la combinació de moviments amb els diferents nivells de l'espai: el salt i la caiguda, el gir,

-Ballar amb diferents velocitats: ràpid i lent

-Dansar amb tot el cos o només amb algunes de les seves parts

-Descobrir accions descrites per Laban en relació a la força, tals com: estirar, arrossegar, retorçar, allisar, arrencar, picar, sacsejar, Cal tenir en consideració que algunes d'aquestes accions, sovint, resulten molt interessants i atractives als infants.

-Experimentar el "Grounding". Amb música d'instruments de percussió o amb músiques tradicionals (africana o, fins i tot catalana –el ball de cascavells-), picar fort de peus a terra.

-Oferir nous materials per ampliar el ventall de moviments: cascavells als turmells, mobiliari, caps de cartró,

Bibliografia:

-Capítol 8 "El desarrollo del niño expresado a través del movimiento corporal, I", del llibre Kestenberg, J. (1975):Children and parents: psychoanalytic studies in development. New York: Jason Aronson.

-Laban, R.: Danza educativa moderna

EBM L'ARBRET DE L'EIXAMPLE

maig 8th, 2014

Com iniciar una proposta de dansa amb el grup dels nadons? Una manera d'introduir el llenguatge del cos i el moviment amb els més petits de l'escola bressol

Durant l'embaràs, el fetus està en interrelació amb la mare a través del seu cos: el so dels batecs del cor, el ritme en el seu moviment, el compàs de la seva respiració, El naixement representa un canvi de medi però, justament, la continuïtat es produeix a través del cos: l'infant, prop de la seva mare, en continua escoltant el cor, sentint la respiració, percebent els seus moviments,

Alguns autors com Wallon o Ajuriaguerra atorguen, des de l'inici de la vida, una gran importància al **moviment com a font de relació i comunicació**: la funció tònica del cos esdevé com la primitiva i fonamental per a l'intercanvi comunicatiu i les relacions interpersonals. Així doncs, els bebès també són participants actius en la interacció: des del primer moment, l'infant pot entrar en comunicació través del llenguatge no verbal, el qual es basa en les expressions facials, la mirada, la qualitat de la veu, el moviment, el tacte, l'equilibri, les postures, les tensions, els ritmes, Alhora, una de les funcions fonamentals dels adults que es fan càrrec de criatures petites en els seus primers anys de vida és la de sostenir-les, i aquest sostén és a un doble nivell: físic i emocional.

Així doncs, de forma conscient o inconscient, la mestra del grup dels nadons, en els moments de relació, de comunicació i d'interacció individualitzada amb cadascun dels nens i nenes, ofereix dinàmiques basades en tots els aspectes comentats anteriorment, les quals es concreten en: jocs corporals amb l'infant a la falda, danses amb l'infant a coll, el mirall dels moviments dels propis infants, activitats de relaxació a través del tacte i el massatge, jocs d'experimentació i descoberta amb materials com teles, plomes, mocadors, bombolles de sabó,

Totes elles esdevenen **propostes corporals que esdevenen petits "pas a dos" a la recerca de la sincronia i sintonia** entre l'adult i l'infant i en moltes de les quals **l'educadora sosté al petit**.

En aquest article ens centrarem en l'evolució dels jocs de falda i les danses amb els infants agafats a coll i en descriurem una possible transformació a partir d'un treball d'aprofundiment basat en la introducció d'un nou **element de la dansa: els moviments en dinàmica i en estàtica**.

D'una banda, pel que fa als **jocs de falda**, els quals formen part de la nostra cultura de tradició oral i són un recurs que les educadores utilitzen molt sovint a l'escola bressol, ajuden a produir un ritual basat en els processos d'anticipació i repetició que ofereix seguretat i gaudi als més petits.

Roser Ros expressa, en el seu llibre "Moixaines d'infant": "Totes aquestes peces varen néixer en un passat que no tenim més remei que qualificar d'incert i llunyà, cosa molt comuna entre els diferents productes de la tradició. Però la funció per la qual varen ser creades aquestes peces no ho és d'incerta: **acompanyaven verbalment i rítmicament bona part de les accions que giren al voltant de la vida dels menuts.** Cantarelles que ajuden a fer agafar el son, les que fan fer pessigolles, les del ballmanetes, les que ens acompanyen quan balandregem, (...)".

En posarem alguns exemples i en descriurem possibles evolucions a mesura que els infants vagin creixent:

1. "Arri, arri, tatanet", el joc de falda per excel·lència:

Arri, arri, tatanet,

Que anirem a Sant Benet,

Comprarem un panellet

Per dinar, per sopar,

Per en/na (diem el nom de l'infant) no n'hi haurà!

Ens posem l'infant a la falda, cama aquí i cama allà i el fem trotar, aguantant-lo pels braços; primer a poc a poc i progressivament més de pressa, com si fos el galop d'un cavallet.

Possible evolució de la proposta: amb la peça musicals de Bizet "El cavallet de fusta".

Posteriorment: Joc amb cordes i per parelles: joc del cavall i el cavaller.

2. "Ning-nong", joc de falda on es promou el balanceig:

"Ning-nong, Ning-nong

Les campanes de Salom

Toquen a festa i fan ning-nong"

Ens col·loquem a l'infant a la falda, cama aquí i cama allà, i, agafant-lo per les mans, el gronxem endavant i endarrere al ritme de la música.

Possible evolució del joc de falda vers una proposta de balanceig en els diferents plans de l'espai: balanceig davant-darrera (frontal), balanceig d'un costat a l'altre (lateral) i balanceig dalt-baix (vertical). Per treballar amb els mitjans que encara no caminen, els nens i les nenes faran aquests moviments asseguts/des o bé de genolls o de quatre grapes. Una altra forma de joc pot ésser que l'adult es col·loqui l'infant a la falda o agafat per les aixelles. Els que ja caminen, poden situar-se al nivell alt de l'espai (drets/es) .

I encara una nova transformació: amb la peça musical "La nina", de Georges Bizet.

Asseguts a la catifa, cada infant té una nina. Juguen a balancejar-la, amb la qual estableixen després el seu propi diàleg corporal fent-la balancejar, ...

Asseguts en rotllana, la mestra proposa d'adormir una nina entre tots/es i se la van passant de l'un a l'altre.

D'altra banda, les **danses de parella**. Iniciem aquest treball amb propostes en què la mestra agafa l'infant petit a coll. Agafem l'infant a coll i ballem diferents moviments en

dinàmica: saltant, caminant, galopant, introduint també moviments en estàtica com el balanceig i altres variables com la velocitat, els nivells en l'espai,

La proposta pot evolucionar de manera que l'adult agafi a l'infant de diferents maneres (a coll i bé, per sota les aixelles,...). També podem proposar de fer dansa de parella entre els mateixos infants. I no només agafats entre ells de les mans, sinó que podem enfocar la mirada vers un treball de dansa en duets, en què s'estableixi un petit diàleg de contacte corporal tipus "body contact" entre ells.

Bibliografia:

-Navarro, M. (1991): Moixaines i jocs de falda Barcelona: Associació de mestres Rosa Sensat

-Ros, R. (1998): Moixaines d'infant. Barcelona: La Galera



EBM EL TIMBAL

abril 22, 2014

Per què considerem que les investigacions d'Emmi Pikler en relació al desenvolupament dels grans moviments formen part de la base teòrica del projecte "Cos i Moviment"?

Iniciem aquest article parafrasejant a Jacqueline Robinson quan, en el seu llibre "El niño y la danza", escriu: "... és bo que l'infant comenci a dansar des de les primeres edats perquè aquesta és una activitat que li és natural: l'infant, des del naixement, juga amb el seu cos."

I aquests jocs corporals, els quals constitueixen el procés de desenvolupament motriu de l'infant petit, són descrits per Emmi Pikler -pediatra hongaresa i fundadora de l'Institut Lóckzy de Budapest- de la següent manera: "Als infants acabats de néixer se'ls col·loca panxa enlaire des que arriben a l'institut, i se'ls té en aquesta posició fins que es giren de costat per pròpia iniciativa. I així, tant girant sobre el costat com tornant a col·locar-se boca amunt, juguen d'aquesta manera, sent molt mòbils en les seves postures. Després giren de bocaterrosa i aprenen a passar de la posició de decúbit ventral a la de decúbit dorsal. Durant molts mesos juguen cada vegada més i amb més seguretat i fermesa sobre el seu ventre. Es desplacen per mitjà de girs repetits en acabat rodent, continuen girant en el mateix sentit; s'arrosseguen, comencen a anar de quatre grapes; progressivament, a través de distintes modalitats, passen de la posició semi assegut a la posició assegut; s'agenollen aguantant-se, després es posen drets amb suport; es mantenen drets; en acabat aprenen a posar-se drets des del terra, lliurement, sense aguantar-se. Comencen a fer les primeres passes per pròpia iniciativa. Primer només fan unes passes i al cap d'una o dues setmanes, o potser més, adquireixen una marxa segura".

I aquest relat de l'infant en els seus primers mesos de vida fa referència directa un dels elements de la dansa: **els nivells en l'espai**, entorn dels quals proposem parar-hi una atenció especial.

Fou Delsarte qui, a principis del s XX, inicià el trencament amb les normes, l'estètica i la conceptualització de la dansa clàssica imperant fins al moment. Al voltant del 1920 s'entra en una nova etapa en la història de la dansa, en un nou paradigma que contempla, entre multitud d'altres aspectes, que els i les ballarines descobreixin l'ús expressiu dels diferents nivells en l'espai: alt, mig i baix. D'aquesta manera, el ballarí de dansa contemporània pot iniciar el seu moviment percebent tot el seu cos en contacte amb el terra i fer-lo evolucionar allunyant-se'n al màxim, fent un gran salt, per caure i aproximar-se al terra novament.

Seguint aquest fil, alguns dels diferents **moments i situacions de la vida quotidiana** a l'escola bressol poden adquirir nous matisos de significat.

D'una banda, el procés de desenvolupament motriu de l'infant pren un nou valor i hi mostrem el nostre **màxim respecte**: passem a considerar-lo únic en funció del ritme maduratiu, del temperament, de les dimensions del cos, ...tots ells propis i personals de cada nen/a; i evitem col·locar el petit en qualsevol posició a la qual no hagi arribat per iniciativa pròpia. Pels infants que han crescut en un ambient on se'ls respecta la **llibertat de moviment**, Chantal de Truchis en descriu els beneficis, dels quals en destaquem tres per la especial relació que hi establim amb el llenguatge del cos i el

moviment: l'harmonia en el gest, un esquema corporal molt precís i concentració i creativitat.

D'altra banda, sorgeixen noves possibilitats d'interacció entre l'educadora i els petits. L'adult pot **observar les seqüències motrius** de l'infant (en un primer moment reptar, arrossegar-se, rodolar, gatejar, fer l'ós, ... i més tard saltironejar, córrer, caminar, ...), **recollir-ne les possibilitats expressives** i, fent de "mirall", retornar-les a l'infant amb la intencionalitat d'establir-hi un **diàleg de dansa** posant atenció al propi gest i al propi moviment, a la mirada,

Finalment, i a un altre nivell, **les activitats de dansa** dissenyades per l'educadora amb uns objectius, una estructura, ... poden adquirir un caire diferent. Creiem que a l'escola bressol no ens hem de plantejar la perfecta execució de moviments, de punts de tècnica de dansa o de coreografia, sinó que a partir de les **propostes motrius, obertes i flexibles** que plantejem -amb el suport, o no, de músiques i objectes-, cada infant, en funció de les seves capacitats, interessos i necessitats, pugui trobar un espai per ballar individualment o en grup.

Bibliografia:

-De Truchis, Ch.(2003): El despertar al mundo de tu bebè. El niño como protagonista de su propio desarrollo. Barcelona: Oniro

-Pikler, E: "Els grans moviments i l'estructura de l'entorn: un procés de desenvolupament diferent", capítol de la compilació de la Judit Falk sota el títol La conquesta de l'autonomia, editat per l'Associació de mestres Rosa Sensat en "Temes d'infància. Educar de 0 a 6 anys", nº 49.

-Robinson, J. (1992): El niño y la danza Barcelona: Mirador

A l'escola bressol: "Sessions de dansa" o "Dansa a la vida quotidiana"?

abril 13th, 2014

EBM CAN CARALLEU

A l'escola bressol: "Sessions de dansa" o "Dansa a la vida quotidiana"?

Davant d'aquesta gran qüestió, cal tenir en compte tres premisses bàsiques:

-un primer punt de referència: **l'infant petit és global**. El seu cos i la seva vida psíquica van estretament entrelligats. Cos i ment, moviment i emoció, estan en interacció constant i recíproca. No hi ha parcel·les en la seva persona: els nens i nenes petits es mouen, senten, es relacionen, es comuniquen, pensen, ... en qualsevol de les activitats que desenvolupin a l'escola bressol.

-el segon aspecte és el que fa referència al llenguatge del cos i el moviment, al concepte de dansa des del qual treballem. Com diu Jacqueline Robinson "(...) **la dansa existe en ti, en todo momento**. Basta con escuchar, mirar, sentir. También existe fuera de ti, en la naturaleza, en la gente que te rodea, en todo lo que forma parte de la vida".

-i un tercer punt que ens situa en la realitat de l'escola bressol: els professionals de l'educació, sí que necessitem organitzar la pràctica educativa (l'espai, el temps, ...). A partir d'aquí, podem considerar que **el treball del llenguatge del cos i del moviment a l'escola bressol pot estar enfocat de dues maneres:**

-a partir de **sessions grupals de dansa**. Es tracta de propostes dissenyades prèviament per l'educadora amb uns objectius i uns continguts. Les sessions es poden desenvolupar a la mateixa estança o en una altra sala més gran on s'hi puguin acollir els grans desplaçaments. Habitualment segueixen una estructura ritual (benvinguda, escalfament, desenvolupament central, relaxació i comiat), poden tenir una durada temporal variable i s'hi poden usar materials i música.

-com a quelcom **integrat a la vida quotidiana**. Amb els jocs de falda, la dansa amb un infant a coll de l'educadora, el mirall que la mestra fa en un diàleg corporal amb el petit, ...

Aquests dos nivells d'intervenció, però, no són excloents entre sí; ans al contrari, **s'interrelacionen i s'enriqueixen mútuament**.

En aquest article, farem referència a aquesta interrelació i enriquiment a partir de les experiències amb un dels grups de l'EBM Can Caralleu.

En el grup de caminants petits, ens vam trobar amb la següent situació: l'anàlisi de les sessions de dansa ens va portar directament a reflexionar a l'entorn del paper del llenguatge del cos i el moviment en la vida quotidiana del mateix grup.

L'educadora, ja en el període d'adaptació, va plantejar una sessió de dansa a l'espai de referència del grup, la pròpia estança, amb el suport de mocadors i música. Ella mateixa verbalitzava com es va sorprendre de la bona acollida que els infants van mostrar per la proposta.

Juntes vam valorar com el llenguatge del cos i el moviment podia haver ajudat, en els primers mesos del curs escolar, en la comunicació i relació més individualitzada de l'educadora amb cadascun dels infants, en la creació del vincle afectiu amb cadascun dels nens i nenes del grup.

Lligat a aquest fet, alguns autors consideren que un dels factors importants en la formació del vincle afectiu en la primera infància són les interaccions multisensorials, afectives i motrius que es donen entre adult i infant.

A partir d'aquí, la reflexió va dirigir-se cap a la valoració del llenguatge del cos i el moviment en la comunicació i relacions grupals. L'educadora destacava com la dansa s'havia fet present en el grup i s'havia convertit, fins i tot, en una forma especial de relacionar-se i comunicar-se. Es tracta d'un grup de nens i nenes on, per característiques evolutives, el llenguatge corporal – els gestos, la mirada, el somriure, les postures, etc. – naturalment acompanyat de la paraula de l'educadora-, ha esdevingut la forma privilegiada d'establir contacte.

En referència a aquesta qüestió, Beth Kalish, autora de l'article "Body movement therapy for autístic children", parteix de la següent tesi: el moviment és utilitzat per tothom com una forma universal de comunicació. No obstant, per aquells de nosaltres que podem parlar, els nostres propis moviments i gestos prenen una posició secundària. Com a resultat, estranyament prestem atenció a l'àmbit del món de la comunicació no verbal. Però, per treballar amb infants que encara no parlen o que no han pogut desenvolupar un llenguatge verbal, les tècniques de moviment resulten una gran forma de comunicació, un camí per arribar a ells.

A nivell conclusió, podem sintetitzar que, tant en el procés d'adaptació com en els processos de relació i comunicació entre aquest grup d'infants i la seva mestra, han estat vehiculats pel llenguatge del cos i el moviment.

A partir de sessions específiques de dansa, el llenguatge del cos i el moviment ha passat a formar part de la seva quotidianitat. Alhora, les diferents situacions espontànies i naturals que es donen en el dia a dia estem segures que també enriqueixen les sessions periòdiques que la mestra va proposant i fent evolucionar.

Bibliografia:

- Robinson, J. (1992): El niño y la danza Barcelona: Mirador
- Kalish, Beth: "Body movement therapy for autístic children"

